

Анатолій Немоскальов,

аспірант кафедри теорії права та
конституціоналізму Західноукраїнського
національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5810-5273>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС МІНІСТЕРСТВА З ПИТАНЬ РЕІНТАГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИЙ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України займає ключову позицію в процесі відновлення та реінтеграції територій, які були окуповані в результаті збройного конфлікту на сході країни та анексії Криму. У рамках свого адміністративно-правового статусу, це відомство відповідає за розробку та впровадження державної політики, яка охоплює повернення громадян, відновлення інфраструктури, захист прав людини та взаємодію з міжнародними організаціями. Особлива увага приділяється правовому забезпеченню потреб внутрішньо переміщених осіб та пристосуванню реінтегрованих територій до мирного життя. Міністерство також виконує управлінські функції, координує діяльність з іншими державними органами та організовує реабілітаційні заходи.

Ключові слова: міністерство, реінтеграція, тимчасово окуповані території, адміністративно-правовий статус, відновлення.

Nemoskalov A.

Administrative and legal status of the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine

The Ministry for Reintegration of Temporarily Occupied Territories of Ukraine plays a pivotal role in the process of recovery and reintegration of territories temporarily occupied due to the armed conflict in eastern Ukraine and the annexation of Crimea by the Russian Federation. The administrative-legal status of the Ministry is an essential aspect of its operation, shaping its authority, scope of activities, and responsibilities in restoring the rights of citizens and the functioning of state institutions within these territories.

The issue of reintegration and restoration of temporarily occupied territories is a critical challenge for Ukraine, given the ongoing conflict and the need to establish sustainable, long-term peace. The administrative and legal status of the Ministry directly influences the effectiveness of the state's actions in this sphere, ensuring that the necessary legal framework is in place to protect human rights, facilitate the return of displaced persons, and restore public infrastructure. Furthermore, understanding the Ministry's role within the broader context of state governance and international law helps to highlight its importance in addressing the aftermath of occupation and in pursuing Ukraine's territorial integrity.

The purpose of this research is to analyze the administrative and legal status of the Ministry for Reintegration of Temporarily Occupied Territories, examining its institutional framework, powers, and responsibilities. This will include evaluating how the Ministry interacts with other governmental bodies, international organizations, and non-governmental actors. The research aims to identify the legal mechanisms in place for facilitating the return of internally displaced persons, the restoration of infrastructure, and the overall reintegration of territories. Moreover, the study will consider the Ministry's role in promoting the protection of human rights and its capacity to address the challenges posed by the occupation, while also considering the wider implications for Ukrainian sovereignty and governance.

The study will provide a comprehensive overview of the Ministry's establishment, legislative underpinnings, and operational scope. It will outline the key areas of responsibility, such as coordinating the return of citizens, ensuring the restoration of public services, and safeguarding human rights in post-occupation conditions. The research will also assess the Ministry's interaction with other governmental structures, including local authorities, and its cooperation with international bodies, such as the United Nations and the European Union, to ensure a holistic approach to reintegration.

Furthermore, the research will identify the legal tools and strategies employed by the Ministry to address the challenges faced by internally displaced persons (IDPs), emphasizing the development of legislative initiatives and policies aimed at supporting their return to the reintegrated territories. The study will also explore the challenges related to the administrative and logistical aspects of reintegration, as well as the obstacles posed by ongoing conflict and the complex political and legal environment.

In conclusion, the research will provide a critical assessment of the Ministry's administrative and legal status, its role in the broader context of national recovery, and the key results of its ongoing efforts to reintegrate occupied territories. The findings will contribute to a deeper understanding of the legal frameworks necessary for post-conflict recovery and offer recommendations for strengthening the effectiveness of Ukraine's policy on reintegration.

Keywords: ministry, reintegration, temporarily occupied territories, administrative-legal status, restoration.

Постановка проблеми. Адміністративно-правовий статус Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України є ключовим елементом правової системи країни, що визначає правові та організаційні основи його діяльності в умовах триваючого збройного конфлікту та анексії Криму. Актуальність дослідження полягає в потребі аналізу правового статусу Міністерства, його повноважень, функцій, а також взаємодії з іншими державними органами, міжнародними інститутами та громадянським суспільством.

Зокрема, ключовими є питання правового забезпечення реінтеграції тимчасово окупованих територій, повернення внутрішньо переміщених осіб, відновлення інфраструктури, соціальних послуг та захисту прав громадян. Крім того, існує потреба в розробці ефективних механізмів координації між Міністерством та іншими державними органами для успішної реінтеграції цих територій. Таким чином, наукове дослідження адміністративно-правового статусу Міністерства є виявлення проблем і недоліків у законодавчому забезпеченні його функціонування, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення правових механізмів, необхідних для ефективного відновлення та реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністративно-правового режиму тимчасово окупованих територій стала предметом наукових досліджень таких учених, як: В. І. Антипов, Ю. О. Данилевська, О. О. Звєздова, О. О. Іляшко, І. М. Макаров, А. Ф. Мота, А. А. Нікітін, В. Ф. Нестерович, С. В. Полтавець Ж. В. Яківчук та інших.

Метою статті є комплексний аналіз адміністративно-правового статусу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, а також визначає його правові повноваження, функції та роль у процесі відновлення і реінтеграції територій, які були під тимчасовою окупацією. Крім того, стаття має на меті дослідити правові механізми, що забезпечують ефективну взаємодію Міністерства з іншими державними органами, міжнародними організаціями та громадським сектором, а також виявити основні проблеми і прогалини в законодавчому забезпеченні діяльності Міністерства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України було засноване у 2020 році з метою ефективного впровадження державної політики щодо повернення окупованих територій, зокрема Криму та Донбасу, у правовий, соціальний, економічний та культурний простір України. Його створення стало необхідним кроком у контексті складної політико-правової ситуації, викликаній агресією рф, яка анексувала Крим і захопила частину сходу України. Злочин агресії, скоєний рф, окупація частини суверенної території України та інші наслідки повномасштабного збройного вторгнення стали підґрунтям для формування державної політики реінтеграції тимчасово окупованих і анексованих територій. Реінтеграція тимчасово окупованих і анексованих територій є складним і багатограним процесом. Для успішного впровадження цієї політики необхідно усвідомити її суть та основні принципи, вивчити теоретичні та методологічні основи, а також проаналізувати правові аспекти, які повинні бути в її основі. Крім того, важливо вивчити досвід інших країн, які вже реалізували програми реінтеграції. Лише після всебічного дослідження цих питань можна створити ефективну модель реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій для України [1, с. 57].

Словники трактують реінтеграцію як процес об'єднання раніше розділених елементів на нових засадах [2], об'єднання чого-небудь, що раніше було розділене або розпалося, на нових засадах і принципах [3]. Реінтеграція є процесом, який настає після деокупації, і відповідно до національного законодавства включає комплекс державних заходів, результатом яких є повне звільнення тимчасово окупованої території від збройних сил та окупаційної адміністрації рф. Це також передбачає встановлення ефективного контролю України над цією територією, повернення її під загальну юрисдикцію держави та відновлення конституційного ладу України на цих землях [4].

Отже, реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій України являє собою серію скоординованих кроків, які здійснюються органами влади за підтримки міжнародних партнерів. Метою цих заходів є повернення цих територій у правову площину України, зокрема на основі конституційних принципів суверенітету та територіальної цілісності, а також сприяння гуманітарному відновленню спіль-

нот, що проживають на цих землях. Це також передбачає забезпечення відновлення прав і свобод громадян, які там мешкають.

Реінтеграція – це процес, який передбачає повернення громадян до соціального, культурного, економічного та політичного життя країн їхнього походження [5]. Враховуючи специфіку підходу міжнародних інституцій до розуміння цього явища, реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій України повинна охоплювати також кожну особу, яка була змушена залишити свої рідні місця через зовнішній негативний вплив.

У Верховній Раді України функціонує Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, а також національних меншин і міжнаціональних відносин. До його компетенції входить розробка державної політики щодо тимчасово окупованих територій, реінтеграція громадян, які проживають на цих територіях, забезпечення прав та свобод внутрішньо переміщених осіб, а також створення умов для їх добровільного повернення до колишніх місць проживання. Крім того, Комітет займається питаннями відновлення і розвитку деокупованих територій України [6]. В Україні для посилення інституційної складової в питаннях реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій було створено Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій. На момент заснування Міністерства, його очільницею була Ірина Верещук, яка отримала цю посаду у 2020 році. Перші роки роботи Міністерства супроводжувалися численними викликами, оскільки завдання, що постали перед відомством, вимагали не лише високої кваліфікації, а й ефективної координації між різними органами влади, місцевими та міжнародними організаціями.

Одним з основних завдань цього органу є розробка та реалізація державної політики щодо тимчасово окупованих територій, а також захист прав їхніх жителів. Кінцева мета цієї політики – забезпечити реінтеграцію цих територій у єдиний правовий, інформаційний, соціально-економічний, культурний і освітній простір України [7]. Після аналізу функціональних обов'язків Мінреінтеграції (68 пунктів) можна зробити висновок, що головним напрямком роботи міністерства є захист прав внутрішньо переміщених осіб та вирішення гуманітарних проблем, пов'язаних із їх переміщенням.

Очевидно, що основною метою Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій є не стільки сама реінтеграція, скільки підготовка необхідних умов для її здійснення після деокупації тимчасово окупованих та анексованих територій України. Для ефективної реалізації заходів з реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій, зокрема шляхом залучення кадрового та організаційного потенціалу Мінреінтеграції, необхідно вже на даному етапі розробити або окреслити основні напрямки державної програми реінтеграції. Ця програма повинна бути логічним продовженням загальної державної політики, з урахуванням успішного міжнародного досвіду. Програму можна умовно поділити на два основні блоки: «Відновлення» та «Примирення».

Адміністративно-правовий статус Міністерства передбачає активну взаємодію з іншими державними органами, місцевими органами влади та міжнародними організаціями. Це є ключовим для забезпечення ефективної реінтеграції, яка не лише фокусується на відновленні інфраструктури, але й охоплює гуманітарні, соціальні та правові аспекти життя на звільнених територіях. Адміністративно-правовий статус Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України є основою для розробки стратегії повернення захоплених територій під контроль держави, а також для забезпечення належного виконання прав і обов'язків громадян, які проживають на цих територіях.

Одним із цікавих аспектів адміністративно-правового статусу Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України є його роль у відновленні прав і свобод громадян, які проживають на цих територіях, а також у координації міжнародних зусиль, спрямованих на підтримку реінтеграційних процесів. Наприклад, після деокупації окремих регіонів України Міністерство активно бере участь у відновленні інфраструктури та соціальних служб. Важливим кроком стало створення правової системи для внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які повертаються на звільнені території. Це включає не лише адміністративну підтримку, а й розробку законодавства, що стосується відновлення земельних прав, компенсацій за втрачене майно та інших соціальних гарантій [8, с. 226].

Міністерство виконує важливу роль у адаптації місцевих органів влади до нових умов, надаючи їм необхідні ресурси та підтримку, що є критично важливим для успішної реінтеграції. Цікавим є також приклад співпраці Міністерства з міжнародними організаціями, такими як ООН і Європейський Союз. Це дозволяє Україні отримувати необхідну гуманітарну та фінансову допомогу для відновлення тимчасово окупованих територій. Міністерство активно взаємодіє з іншими країнами, які мають досвід реінтеграції, зокрема з країнами Балтії, що сприяє врахуванню міжнародного досвіду та його адаптації до українських

умов. Таким чином, адміністративно-правовий статус Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України не лише визначає його внутрішні функції, але й сприяє розвитку міжнародної співпраці, що є важливою складовою ефективною реінтеграції.

Висновки. Реінтеграція тимчасово окупованих та анексованих територій в умовах військової агресії та окупації українських земель РФ залишається актуальною темою в сучасному житті України. У вирішенні стратегічних питань, пов'язаних із впровадженням ефективних реінтеграційних механізмів, мають брати участь усі гілки державної влади, місцеві органи самоврядування, міжнародні партнери, а також представники громадянського суспільства. Це забезпечить комплексний підхід до відновлення територій і сприятиме успішній реалізації політики реінтеграції.

Після завершення процесів деокупації та відновлення Міністерство зможе перейти до більш стратегічної ролі у розробці довгострокових планів розвитку для територій, які повертаються під контроль України. Це охоплюватиме не лише політику реінтеграції, а й адаптацію цих територій до мирного життя, сприяння громадянській згоді, примиренню та зміцненню соціальних зв'язків між різними групами населення.

Список використаних джерел

1. Шаптала Н. К., Камінська Н. В. Державна політика України з питань тимчасово окупованих територій: проблеми концептуалізації в сучасному науковому дискурсі. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 1 (23). С. 57–69.
2. Великий тлумачний словник (BTC) сучасної української мови. URL: <http://slovopedia.org.ua/93/53408/971669.html> (дата звернення: 05.01.2025).
3. Словник української мови у 20 томах. URL: <https://slovnyk.me/dict/newsum/reintegration>. (дата звернення: 05.01.2025).
4. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 26. Ст. 892. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення: 05.01.2025).
5. European University Institute. Return Migration and Development Platform. 2011. URL: www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/DReMM#Howtoaccessdata (дата звернення: 07.01.2025).
6. Предмети відання Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин. URL: https://kompravlud.rada.gov.ua/news/Pro_komitet/pred_vidan/72608.html (дата звернення: 05.01.2025).
7. Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 р. № 376 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-p#Text> (дата звернення: 05.01.2025).
8. Гаврік Р., Репецький П. Адміністративно-правовий режим тимчасово окупованих територій: дискусійні питання визначення поняття та елементів в контексті участі службових осіб прикордонних підрозділів у протидії правопорушенням, які вчиняються на межі тимчасово окупованої території. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law Series*, 62. С. 226–230.

References

1. Shaptala, N. K. & Kaminska, N.V. (2022). Derzhavna polityka Ukrayiny z pytan tymchasovo okupovanykh terytoriy: problemy kontseptualizatsiyi v suchasnomu naukovomu dyskursi. [State policy of Ukraine on issues of temporarily occupied territories: problems of conceptualization in modern scientific discourse]. *Filosofski ta metodologichni problemy prava - Philosophical and methodological problems of law*, 1 (23), 57-69 [in Ukrainian].
2. Velykyi tлумachnyi slovnyk (VTS) suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary (VTS) of the modern Ukrainian language]. Retrieved from <http://slovopedia.org.ua/93/53408/971669.html> [in Ukrainian]
3. Slovnyk ukrainskoi movy u 20 tomakh [Dictionary of the Ukrainian language in 20 volumes]. Retrieved from <https://slovnyk.me/dict/newsum/reintegration> [in Ukrainian].
4. Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovy rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of

- Ukrainei] (2014). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 26, 892. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text/> [in Ukrainian].
5. *European University Institute. Return Migration and Development Platform*. 2011. Retrieved from www.eui.eu/Research/Library/ResearchGuides/Economics/Statistics/DataPortal/DReMM#Howtoaccessdata [in Ukrainian].
 6. Subjects of the Committee on Human Rights, Deoccupation and Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine, National Minorities and International Relations. Retrieved from https://kompravlud.rada.gov.ua/news/Pro_komitet/pred_vidan/72608.html [in Ukrainian].
 7. Polozhennia pro Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy [Regulations on the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine]. *Zatverdzheno postanovoyu Kabinetu Ministeriv Ukrayiny vid 08.06.2016 r. No 376 (zi zminamy)*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-n#Text> [in Ukrainian].
 8. Havryk, R. & Repetskyi, P. (2020). Administratyvno-pravovyi rezhym tymchasovo okupovanykh terytorii: dyskusiini pytannia vyznachennia poniattia ta elementiv v konteksti uchasti sluzhbovykh osib prykordonnykh pidrozdiliv u protydii pravoporushenniam, yaki vchyniautsia na mezhi tymchasovo okupovanoi terytorii [Administrative and legal regime of temporarily occupied territories: discussion issues of defining the concept and elements in the context of the participation of border officers in combating offenses committed on the border of a temporarily occupied territory]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii Pravo - Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law Series*, 62, 226-230 [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 07.02.2025